

Philip Teir

Elokuun
varjot

Käsikirjoituksesta suomentanut
Jaana Nikula

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Alfred Kordelinin säätiö on tukenut suomennostyötä.

s. 92: Sitaatin Barbro Lindgrenin teoksesta *Sagan om Karlknut: En masks historia* (1985) suomentanut Jaana Nikula.

Ruotsinkielinen alkuteos: *Eftermiddag i augusti*
Wahlström & Widstrand ja Schildts & Söderströms 2024

Suomenkielinen laitos © Philip Teir
ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2024

ISBN 978-951-1-48971-9

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2024

Vanhemmilleni

KIRJALLISUUS SUO lukemattomia mahdollisuuksia teeman muunteluun, päinvastoin kuin elämä. Yksi ja sama tarina voidaan kertoa tuhannesta eri näkökulmasta. Tai sitten tarina voidaan kääntää itseään vastaan: jospa se mikä ensin näyttää olevan tärkeää peittääkin varsinaisen teeman? Tai ehkä teemaa ei olekaan, ehkä muoto on tarinassa tärkeintä.

Minusta on usein tuntunut, että elämäni johtaa tietty sisäinen pakko, niin kuin nytkin, kun istun lentokoneessa matkalla Suomeen. Tietyt valinnat ovat tuoneet minut juuri tähän kertomuksen kohtaan.

Aikoinaan minusta ehkä tuntui, että tehdessäni valintoja toimin vapaan tahdon pohjalta, tai ehkä jopa valitsin kuten valitsin *julistaakseni* vapauttani, mutta todellisuudessa liikkumavarani kapenee päivä päivältä, vuosi vuodelta, aivan kuin romaanihenkilön joka kirjan loppua lähestyttäessä kohtaa tekojensa loogiset seuraukset – mikäli kirjailija on onnistunut kuvaamaan sisäistä pakkoa teoksessaan.

Juuri nyt liikkumavarani on erityisen kapea: pohdin, pitäisikö nousta ja mennä lentokoneen vessaan, sillä olen jo kolmen vartin ajan tiennyt että minun on mentävä, mutta mukavuussyistä olen jäänyt paikalleni, koska vierustoverini nukkuu ja on kaiken lisäksi tanakka, varmaan lähemmäs 120 kiloa. Osa minusta haluaisi vain päästä koko ruljanssista, herättää naapurini, nähdä

hänen nousevan unisena ja epäsiistinä paikaltaan, harpata hänen ohitseen, mennä vessaan hoitamaan asiiani ja palata sitten takaisin paikalleni. Toinen osa minusta – vähintään yhtä tärkeä osa – tuntee virtsarakon olevan halkeamaisillaan.

Tyko Brahen väitetään kuolleen 1600-luvulla virtsarakon haljettua, koska hän oli joutunut istumaan päivällisillä aivan liian kauan. Ei tiedetä, onko tarina totta vai ei, ehkä sitä on vain kerrottu sukupolvien ajan lapsille, joilla on pissahätä. Minä en nyt kuitenkaan uskalla ottaa mitään riskejä.

Tilani voi johtua kolmesta gintonicista, jotka join istuessani paikallani lukemassa kirjaa ja katselemassa välillä pilvipeitettä ikkunan takana. Olen elänyt kyllin kauan tietääkseni että ennemmin tai myöhemmin minun on noustava. Olen myös elänyt kyllin kauan huomatakseni turhamaisen valheeni. Gintoniceja on mennyt neljä.

Olen kotimatalla Suomeen, kotiin jonka jätin mutta joka ei ehkä kuitenkaan jättänyt minua. Kliseet syntyvät usein juuri siksi, että niillä on totuuspohjaa. Poika voi lähteä X:stä mutta X ei lähde pojasta. Se pitää ehkä paikkansa. Jacobin voi viedä Monan luota, mutta Monaa ei viedä Jacobilta koskaan.

Niin, tietenkin on kyse naisesta, mutta ei niin kuin te ehkä nyt luulette, ei tämä ole mikään boy meets girl -juttu. Minä olin kaksitoistavuotias, kun tapasin Monan ensimmäisen kerran. Hän oli varmaankin vähän yli kolmenkymmenen. Tunsin hänen poikansa Robertin. Olen menossa Robertin hautajaisiin, siksi minä istun tässä lentokoneessa.

Ehkä kyse ei koskaan ollut vapaasta tahdosta. Ehkä elämäni tarttui jonkinlainen jumalallinen voima, niin että olin kuin päähenkilö, jonka kirjailija heittää keskelle seikkailua jo ensilehdellä.

Oliko se rakkautta? Minun puoleltani kyllä.

Hankalampi kysymys kuuluu, oliko rakkaus molemminpuolista. Ja ellei se ollut, voiko sitä edes kutsua rakkaudeksi?

Oma poikani on nyt kuusitoistavuotias. Hän nousee sängystä kolmelta iltapäivällä eikä kiirehdi kylpyhuoneeseen, minä puolestani ravaan siellä pitkin yötä. Kompuroin pimeiden huoneiden halki, kolautan ehkä varpaani johonkin, mikä vain lisää nöyryytyksen tunnetta. Näkisipä Mona minut nyt – hän kun uskoi ettei minusta koskaan tulisi keski-ikäistä, vaan jäisin ikuisesti huolenpitoa kaipaavaksi lapseksi. Mona, mamma, olen tietoinen alku-soinnusta, mutta ei ollut kyse mistään äitisuhteesta, minä vain halusin kasvaa nopeasti aikuiseksi. En tarkoita, että halusin saada ajokortin mahdollisimman pian, halusin pikemminkin astua aikuisten maailmaan, sekaisten suhteiden ja petettyjen lupausten maailmaan, jonka vaarallisuus veti minua puoleensa.

Nyt en kestä enää, nyt minun on päästävä pissalle. Ei ehkä tarvitsisi nousta, jos minulla olisi pullo. Virtsani on kirkasta kuin lähdevesi, kun olen juonut tarpeeksi alkoholia, mutta minulla ei nyt ole pulloa käsillä enkä voi siis muuta kuin koputtaa vierustoveriani olalle.

No niin, hän herää äkisti, ”hätkähtää hereille” kuten huonoissa romaaneissa sanotaan, ja katsoo minua säikyn näköisenä. Ihme juttu, että meillä kaikilla on sama hämmentynyt ilme, kun meidät herätetään kesken unien, aivan kuin jotakin alkukantaista pilkahtaisi sekunnin murto-osaksi esiin – olisikohan paljastumisen pelkoa? Hän kuitenkin kokoaa itsensä nopeasti, nyökkää ja ikään kuin terästytyy, kuin olisi jo valmistautunut ja tietäisi, että joka lentomatalla on yksi tai kaksi tällaista ikävää tilannetta. Ehkä eurooppalainen snobi minussa kuvittelee, että mies on amerikkalainen, mutta hän voi yhtä hyvin olla maanmieheni. Kaikki sujuu joka tapauksessa mutkattomasti.

Kylläpä helpotti. Vierustoverini on jo nukahtanut uudelleen, hän on ilmeisesti suunnitellut nukkuvansa koko matkan ajan. Minä en ole nukkunut kunnolla moniin viikkoihin. Joku voisi ehkä väittää, että menneisyys ahdistaa minua, ja siinä voi olla perätkin. Ehkä kirjailijalla ei kerta kaikkiaan ole valinnanvaraa, vaan hänen on kaiken aikaa oltava uskollinen totuudelle ja juuri se – pyrkimys kuvailla maailmaa sellaisena kuin miltä se hänestä näyttää – ajaa häntä eteenpäin. Eikä tehtävää yhtään helpota se, että hänen on – videopelien kieltä käyttäkseni – löydettävä työkalut, joiden avulla hän pystyy tarinansa kertomaan.

Koulussa filosofian tunnilla luimme negatiivisesta ja positiivisesta vapaudesta, siis toisaalta siitä, että ollaan vapaita pakoista ja kielloista, ja toisaalta siitä, että voidaan täysimääräisesti hyödyntää omia sisäisiä voimavaroja. Romaanikirjailija haluaa väittää vastaan ja sanoo, että positiivinen vapaus sisältää jo sinällään paradoksin. Valinnanmahdollisuuksien määrä lamaanuttaa, ja siksi kertomuksen kaikkia mahdollisuuksia on vaikea toteuttaa.

Poikani kysyi yhtenä päivänä, ovatko tyhmet ihmiset onnellisempia kuin muut. Hän oli lukenut jostain öljysheikistä, joka oli hankkinut autotallinsa täyteen Bugatteja miettimättä hetkeäkään ympäristökysymyksiä. Samaa minäkin kysyin hänen iässään, kun luokkakaverit näyttivät olevan huolettomampia kuin minä, ikään kuin kepeän onnellisia. Mitä vastasin? Sanoin, että olisi hyvä, jos pystyisi käyttämään vähän harkintaa. Hän katsoi minua lannistuneena ja sanoi: uskon että ihminen on onnellisempi, jos hänen ei tarvitse koko ajan miettiä kaikkea. Robertia ajatellessani tulee mieleen, että poikani saattoi hyvinkin olla oikeassa.

1. OSA

AINAKIN SÄÄ oli mitä parhain. Mona tunsi tuulenvireen seistes-
sään talon takana, heikko pohjoistuuli vähän häiritsi, mutta ei
hän takapihalla kuitenkaan juhlien aikana olisi.

Hän oli koko viikon ajan kuvitellut itsensä nimenomaan sei-
somassa, hänellä ei olisi villatakkia vaan ainoastaan hihatton vaa-
leanvihreä puuvillaleninkinsä. Hän oli nähnyt sen kaiken mieles-
sään kuin kellastuneena kuusikymmentäluvun valokuvana, jossa
vanhemmat ovat nuoria ja heillä on elämä edessään. Hän ajatteli
kuvaa, jossa äiti seisoo puutarhassa aurinkolasit silmillä, perhe on
juuri ostanut uuden auton, ehkä maistellut ensimmäistä kertaa
eksoottisia hedelmiä, naapurikortteliin rakennetaan taloa, he ovat
kuvassa oman onnensa lumoissa ja hymyilevät leveästi, äiti on ras-
kaana ja paljain käsivarsin. Ehkä elämä ei ollut aivan niin idyllistä,
mutta sen Mona oli ymmärtänyt vasta paljon myöhemmin.

Kuten sanottu, talon takana tuuli vain hiukan. Siellä vieraat
eivät kuitenkaan oleskelisi, paitsi jos joku haluaisi nähdä hänen
omenapuunsa. Tai eihän se hänen ollut, jos tarkkoja oltiin, hän
oli perinyt sen talon aiemmilta omistajilta, mutta hän ajatteli sitä
omanaan, vaikkei ollut koskaan oppinut leikkaamaan sitä.

Heidän ostettuaan talon hän oli ensimmäisenä syksynä kääri-
nyt omenat sanomalehteen ja pannut pieniin laatikoihin liiteriin,
mutta omenat olivat mädäntyneet viikossa ja houkutelleet jyrsi-
jöitä. Tyypillinen aloittelijan virhe, josta hävetti kertoakin. Hän

oli tajunnut, että omenat kannatti käyttää heti, keittää hilloksi tai soseeksi. Toistaiseksi siitä ei tarvinnut huolehtia, ei vielä, kun oltiin vasta elokuussa. Pihlajanmarjat olivat juuri alkaneet punertua, ja kestäisi vielä jokusen viikon ennen kuin omenat olisivat kypsiä.

(Monan mielessä välähti toinen kuva: hänellä ei ole villatakkaa vaan leninki, joka on helppo riisua, oltuaan koko päivän ihmisten keskellä hän tuntee halun koko ruumiissaan. Ja mies koskettaa häntä, miehen kädet ovat hänen vatsallaan, huoneessa on juuri sopiva lämpötila, on hiukan viileää, ja hän antaa leningin liukua yltään. Kuka mies on? Mona ei ole siitä varma, hän ei koskaan äkillisissä fantasioissaan näe miehen kasvoja.)

Mona oli kattanut pöydän suuren männyn alle. Hän oli kauan ajatellut, että puu pitäisi kaataa. Runko näytti kuolleelta ja elottomalta, se oli kuivunut tyveen asti. Mänty oli korkea, varmasti lähemmäs viisitoista metriä. Mick oli luvannut kaataa puun, mutta Mona ei halunnut muistuttaa häntä siitä, koska tiesi miten etäiseksi Mick heti kävisi, aivan kuin Mona olisi pyytänyt mahdollomia. Mick väitti puun varjostavan sopivasti, ja olihan hän oikeassa. Ongelma oli vain siinä, että se imi vedet maasta ja siksi ympäröivä nurmi oli aina kuivahko ja surkeannäköinen.

Mona olisi voinut tilata jonkun muun kaatamaan puun, jonkun joka teki sitä työkseen, mutta Mick olisi vain valittanut, että Mona maksoi sellaisesta jonka aviomieskin voisi hoitaa. Talkoilla, Mick oli vielä lisännyt. Hän kaataisi puun metsästysseurakaverinsa kanssa talkootyönä.

Mutta sitä päivää saatiin odottaa.

Monan sisar oli sanonut tulevansa hyvissä ajoin auttelemaan mikä ei ennustanut hyvää, Charlotte kun yleensä vain seisoi jossain nurkassa polttelemassa ja flirttailemassa Mickin kanssa tyttömäiseen mutta pohjimmiltaan harmittomaan tapansa. Charlotte puhui usein romanssista, joka oli syttynyt Espanjan-matkalla

melkein kymmenen vuotta sitten. Mies oli ilmeisesti luvannut tulla Suomeen, mutta häntä ei ollut näkynyt eikä kuulunut. Mona ei enää muistanut mitä mies teki työkseen, mutta sillä tuskin oli väliäkään, koska hän epäili, oliko miestä lainkaan olemassa.

Hän jätti haravan nojalleen seinää vasten ja jäi hetkeksi laskemaan. Vieraita tulisi yhteensä viisitoista, tai kaksikymmentä, jos lapsetkin laskettiin mukaan. Hän oli miettinyt, pitäisikö tuolit panna riviin vai olisiko parempi, että kaikki seisoisivat. Hän pelkäsi, ettei tuoleja riittäisi kaikille.

Hiussuortuva valahti silmille ja hän pyyhkäisi sen syrjään. Ilmassa tuntui loppukesän tuoksu, imelään mädänlemuun sekoitui naapurista tulviva pistävä savunhaju.

Mick oli sisällä potemassa kankkustaan saunaillan jäljiltä, mutta hän oli luvannut auttaa tarjoilussa. Robert oli pyytänyt kaverinsa Jacobin mukaan ja Mona toivoi, että pojat hoitaisivat grilliä, niin että hän ja Mick voisivat seurustella vieraiden kanssa.

Juhlat olivat olleet Monan idea. Hän oli suunnitellut niitä siitä asti, kun he olivat jokunen vuosi sitten muuttaneet taloonsa, ja halunnut kutsujen kautta päästä mukaan naapurustoon. Kaupungissa ei toimittu sillä tavoin, naapureille ei tavattu järjestää kemuja, mutta jonkunhan pitää tehdä aloite, jos halutaan luoda yhteisöllisyyttä naapureiden kesken, ja yhtä hyvin hän saattoi tehdä sen itse.

Josefin tuli portaille. Hän oli täyttänyt kesäkuussa yhdeksän, hänellä oli vaalea palmikko ja hän oli perso ruualle. Monasta se oli hyvä. Syököön hyvällä halulla ja nauttien, kunnes joku tulee huomauttamaan miten tyttöjen pitäisi suhtautua vartaloonsa.

”Äiti?”

”Mitä kulta?”

”Milloin me syödään kakkua?”

”Minähän sanoin, että sitten vasta kun vieraat tulevat.”

Josefin otti kasvoilleen mielenosoituksellisen ilmeen. Oikeastaan hän oli jo liian iso sellaiseen – tietenkin hän ymmärsi, ettei kakkua saanut ottaa ennen kuin vieraat tulisivat – mutta se oli jonkinlaista yhteistä leikkiä, aivan kuin Josefinin puhe kakusta olisi vain korostanut miten juhlallista oli, että äiti oli leiponut.

”He tulevat aivan pian. Mene sanomaan veljellesi, että noussisi jo ylös.”

Kakku oli keittiössä, missä oli viileämpää. Mona oli nyt todellakin ylittänyt itsensä: hän oli leiponut kakkupohjankin, ostanut torilta kolme litraa tuoreita mansikoita, leikannut ne täydellisen ohuiksi viipaleiksi ja sekoittanut kermaisen täytteen, johon oli lisännyt hiukan tuorejuustoa hapokkuutta tuomaan. Saadakseen kakusta näyttävämmän hän oli koristellut sen punaherukan tertulla. Muita marjoja pensaissa ei enää ollutkaan, kun rastaat olivat juhlineet niillä koko kesän.

Leipomiseen oli kulunut neljä tuntia, ja vielä tunti keittiön siivoukseen, mutta kakku oli Monan mielestä upea. Olisi melkein sääli leikata komeutta.

Hänen mieleensä juolahti, ettei vanhemmista ollut valokuvia, joissa he tiskasivat tai siistivät keittiötä. Sellaisia perhekuvia ei juuri otettu. Ei kai yksikään mies ollut koskaan ottanut kuvaa vaimosta siivoamassa keittiötä.

Hän meni hakemaan makuuhuoneesta pöytäliinaa, jonka oli silittänyt aamulla. Mick makasi sängyssä ja huoneessa tuntui vanhan viinan haju. Mona avasi ikkunan. Mick oli ollut valveilla aamulla ja vaikuttanut virkeältä, mutta nyt hän oli sammahtanut uudelleen.

Mona sanoi tavan vuoksi, jos ei muuten: ”Voisit varmaan siivota täällä, kun olet noussut.”

Mick makasi selin häneen ja nyökkäsi kohottamatta päätään. Hän katseli Mickin päivettynyttä selkää, käsivarsien selkeästi

erottuvia lihaksia ja hiusten pientä lapsellista pyörrettä. Hän antoi Mickin olla.

Hän sulki makuuhuoneen oven, mutta se liukui heti uudelleen auki. Lukossa oli jotain vikaa. Siinä taas yksi asia, jonka Mick oli luvannut hoitaa. Mona tönäisi ovea olkapäällään ja kuuli sen kolahtavan kiinni.

Mona oli kolmekymmentäkuusi, hän täyttäisi kolmekymmentäseitsemän elokuussa ja ajatteli toisinaan, että pitäisi liikkua enemmän. Hänen sisarensa oli kaksi vuotta vanhempi eikä juuri harastanut liikuntaa, mutta oli silti säilyttänyt vartalonsa, aivan niin kuin naapuri, Hämäläisen Päivi, joka oli siro ja soma.

Mona mietti myös, että olisi pitänyt hankkia enemmän kuin kaksi lasta. Tuntui, että nyt oli liian myöhäistä hankkiutua ras-kaaksi, koska lapsilla olisi niin paljon ikäeroa.

Mick oli sanonut, että Mona voisi tehdä kuten halusi, koska raskaus olisi Monan henkilökohtainen päätös, mikä kuulosti siltä kuin lapsi olisi jotakin minkä voi noutaa apteekista. Viikon kuluttua Mick lähtisi taas Turkuun ja olisi töissä risteilylaivalla kymmenen päivän ajan.

Työn piti ensin olla väliaikaista, Mick jatkaisi kunnes löytäisi jotain muuta, mutta kului vuosi ja toinenkin ja nyt hän oli jo viidettä vuotta merillä. Kymmenen päivää laivalla, seitsemän kotona ja Turun-matkat päälle.

Jatkua reissaaminen näytti sopivan Mickille, mutta Mona ei ollut tyhmä, hän näki, että Mickin olemukseen oli laivalla tullut jotain uutta, eikä sellaista tapahdu kolmekymmentäviisivuotiaalle miehelle ellei hän yhtäkkiä ala katsella muita naisia, tai naista. Mona oli käynyt hänen työpaikallaan vain kerran, silloin kun hän oli vasta aloittanut laivalla. He olivat syöneet buffetista ja istuneet kapteenin pöydässä. Mick oli ollut äärettömän ylpeä, hymy oli

levinnyt hänen kasvoilleen, kun heidät ohjattiin pöytään, ja olihan se tehnyt vaikutuksen Monaankin.

Nyt Mick ei enää ottanut Monaa matkoille mukaan, mutta tämä oli nähnyt lappusia puhelinnumeroineen, löytänyt kuitteja ja ollut jopa tuntevinaan hajuveden tuoksun pestessään Mickin vaatteita.

Kaikki oli kuin huonosta elokuvasta. Miksei Mona ollut puhunut mitään? Ehkä siksi, ettei hän halunnut ottaa vastuullensa asian sanomista ääneen.

He olivat hankkineet talon Mickin saatua uuden työpaikan, ja jollain tavoin koti oli tasoittanut Monan ahdistusta. Hän oli kauan ajatellut, että he voisivat hyvin asua kerrostalossa, koska hän ei halunnut juurtua liian syväälle, jonain päivänä he ehkä kuitenkin muuttaisivat takaisin Turkuun, mutta loppujen lopuksi olisi ollut vaikea jättää talo ostamatta, kun lapset kasvoivat ja tarvitsivat omat huoneet.

Hän oli kaiken lisäksi alkanut haaveilla omasta puutarhasta ja teki ensiksi talon ympärille perennapenkin. Puutarhassa riitti muutenkin puuhaa ympäri vuoden: hän kylvi ensimmäiset tomaatin siemenet tammikuussa, kasvatti kukkia, pani kaalin siemenet multaun jo maaliskuussa, istutti pelargonioita ja korjasi satoa, kesäkurpitsaa, salaattia, punajuuria ja leikkokukkia. Vielä joulukuussa hän saattoi syödä mustakaalia, jonka oli istuttanut toukuukuussa. Puutarha piti hänet kiireisenä ja myös tyytyväisenä, niin voi hyvällä syyllä sanoa. Toistaiseksi hän ei muuta kaivannutkaan mutta aavisti varoituksenomaisesti, ettei puutarhan tarjoama tyydytys kestäisi ikuisesti. Useimpina päivinä hän kuitenkin työnsi sellaiset ajatukset syrjään.

Niin kuin tänäänkin. Hän kattaisi pöydän, meikkaisi vähän ja alkaisi sitten keittää kahvia.

Päivi Hämäläinen tuli kahdentoista aikaan lapset ja koirat perässään. Mona ehti ajatella, ettei saisi nyt millään kaikkea tehdyksi, koska joutuisi viihdyttämään vieraita. Päivi oli luotettava ystävä, ongelma oli vain siinä, että hän paapoi lapsiaan vähän liikaakin. Hän ei antanut heidän koskaan juosta vapaasti edes omalla pihallaan, vaan piti heitä koko ajan silmällä, ja Mona kuuli jatkuvasti Päivin huutavan lapsilleen tien toiselta puolelta: ”Ole varovainen!”, ”Varovasti nyt!” Alituinen varoittelu ei tuntunut päättyvän koskaan. Jos joku lapsista kaatui ja satutti itsensä – Monan mielestä sitä tapahtui usein juuri siksi, etteivät lapset saaneet koskaan keskittyä kunnolla leikkeihinsä – Päivi sai tilaisuuden muistuttaa olleensa varoituksineen oikeassa, mikä oli eräänlainen rituaali sekini. ”Minähän sanoin, että pitää olla varovainen!”

Mona oli vähällä tulla siitä hulluksi, mutta Päivillä oli muita hyviä ominaisuuksia, ja tärkeintä oli, että hän oli omalla tavallaan lojaali. Hän oli aina valmis auttamaan eikä koskaan unohtanut, mihin keskustelu oli viime kerralla jäänyt, niin että oli helppo jatkaa samasta kohdasta uudelleen. He saattoivat käydä sangen järkeviä keskusteluja, kun Päivi joskus raaski jättää neljän ja kuuden ikäiset lapsensa vartiksi tai kahdeksikymmeneksi minuutiksi. He viipyivät usein kadulla juttelemaan. Kaiken lisäksi Päivi osasi kertoa juoruja, mikä oli hyödyllistä Monalle, joka ei ollut asunut alueella vielä kovin pitkään. Oli oikeastaan kumma, miten Päivi tiesikin niin paljon naapureista, vaikka oli jatkuvasti kiinni perheessään.

Nyt Päivi levitti kätensä ja kysyi: ”Voinko olla avuksi?”

Mona huomasi lasten seisovan neuvottomina Päivin vierellä, kuin olisivat odottaneet käskyjä, koska eivät osanneet leikkiä omin päin. Mikko oli pisamainen kuusivuotias, jolla oli rako etuhampaiden välissä ja paksu hiuskuontalo, jota Päivi leikkasi parhaansa

mukaan, pikkusisko Iida oli vaalea ja puhumaton ja katseli kaikkea varuillaan kuin epäilisi tulevansa joka hetki huijatuksi.

Koirat, musta ja keltainen labradorinnoutaja, olivat nekin tulleet pihalle ja nuuskivat sen mitä siellä oli nuuskittavaa kuin olisivat kartoittaneet tienoota, mutta kun kävi selväksi, ettei ruokaa ollut lähimaillakaan, ne kellahtivat laiskasti makuulle aurinkoon. Niillä oli jo ikää, pentumainen into ja uteliaisuus olivat kadonneet. Päivi ja hänen miehensä olivat hankkineet koirat, kun heillä ei vielä ollut lapsia. Mona epäili, että he olivat sillä keinoin harjoitelleet perheen perustamista.

Päivi oli suunnilleen Monan ikäinen, mutta näytti tätimäisemmältä, tai niin ainakin Mona halusi ajatella, Päivi kun tuntui hankkivan vaatteensa lähimmästä marketista. Hänen ulkonäöstään oli vaikea sanoa mitään: hän oli lyhyt, vaalea, hoikka ja luonnostaan jäntevä, nainen joka suhtautui mutkattomasti vartaaloonsa. Mona oli varma, että Päivi oli ollut samannäköinen teiniikäisenäkin. Monalla oli aurinkolasit silmillään ja yhtäkkiä hän tunsu olevansa liian pyntätty.

”Pöytä pitäisi kattaa valmiiksi”, hän sanoi.

He hakivat sisältä lautasliinat ja lasit. Päivi ehdotti, että koirat vietäisiin sisään, niin etteivät ne häiritsisi vieraita.

”Lukitse ne makuuhuoneeseen. Ja sano Mickille, että tulee autamaan pöydän kattamisessa.”

Päivi vihelsi koirille, jotka nousivat hitaasti ja vastahakoisesti kun kaksi teiniä, jotka pakotetaan lähtemään kouluun.

Pöydälle asetetut lautasliinat eivät pysyneet paikoillaan, ja he työnsivät ne ruokailuvälineiden alle. Mona ei halunnut käyttää kertakäyttöisiä veitsiä ja haarukoita eikä halpoja pahvilautasia.

”Näin pöydästä tulee paljon hienempi, ja onhan meillä tiskikone.”

”Sinä katat aina pöydän niin kauniisti, kunpa minullakin olisi energiaa koristella ja laittaa niin kuin sinulla.”

”Älä ole turhan vaatimaton”, sanoi Mona, joka oli nähnyt Päivin leipomia kakkuja ja arvannut, että niitä ei olisi voinut saada aikaan ilman kotoa perittyjä, vuosikymmenten jalostamia taitoja.

Päivi osasi myös hoitaa omenapuita, jotka seisoivat siisteinä talon edustalla. Hän oli tarjoutunut auttamaan Monaa. ”Kari voi varmasti leikata sinun puusi”, hän oli sanonut. Mona oli vastannut vältellen, koska tiesi ettei Mick ilahtuisi, jos naapuri leikkaisi heidän puunsa vaan pitäisi sitä nöyryyttävänä.

Mick, joka oli nyt kiskonut itsensä sängystä, siirsi pöytää, niin että se oli hiukan lähempänä grilliä ja kantoi vierelle sivupöydän, jolle vieraat saisivat jättää tuomisensa. Robertin kaveri Jacob tuli pyörällä. Jacob oli kaksitoistavuotias likinäköinen rillipää, johon Mona oli jostain syystä kiintynyt, ja ehkä hän hiukan säälikin poikaa, jonka äiti oli häipynyt Ruotsiin (kertoivat Päivi) ja isä oli kunnan hommissa kaupungissa. Jacobin paidassa oli reikiä, mikä kertoi ettei kotona kaikki ollut kohdallaan. Poika tukeutui usein aikuisiin, kuin ainakin se joka on päässyt ulos aurinkoon ja yrittää tilaisuuden tultua imeä itseensä mahdollisimman paljon lämpöä.

Vieraita alkoi tulla yhden aikaan. Mick toivotti kaikki tervetulleiksi Monan kanssa. Ilta oli vähän venähtänyt ja hänellä oli vieläkin hiukan tokkurainen olo, päänsärky jomotti silmien takana. Mickin lähtiessä saunomaan Mona oli muistuttanut, että kannataisi pitää silmällä kelloa, ja olihan Mick pitänyt. Hän oli kieltäytynyt illan viimeisestä saunakaljasta, vaikka muut halusivat vielä jatkaa, mutta päivällisellä oli silti kumottu juoma jos toinenkin. Tai mikä päivällinen se nyt oli, he olivat syöneet perunasalaattia suoraan rasiasta ja grillanneet makkaraa oluen ja muutaman snapsin saattelmina. Glenn Holmbergilla oli jälleen kerran ollut

jääkylmää koskenkorvaa povitaskussa, luultavasti niitä pulloja, joita Mick oli tuonut laivalta. Saunaillat olivat käyneet kosteamiksi sen jälkeen kun hän oli saanut uuden työpaikkansa.

Nyt tulivat naapurit uteliaine katseineen ja kysymyksineen. Uffe, joka seisoskeli usein tiellä Pamela-nimisen vanhan mäyräkoiransa kanssa, seisahtui Mickin viereen ja totesi, että sään puolesta oli käynyt tuuri. Sitten hän halusi tietää, toimiko öljylämmitin vielä kuten ennenkin. Mick vain nyökkäsi pikaisesti, sillä häntä ei huvittanut jutella öljylämmittimien hyvistä ja huonoista puolista, varsinkaan kesällä, kun lämmitin oli viimeksi ollut päällä toukokuussa.

Harriet ja Taisto Kortelainen asuivat muutaman talon päässä. Heillä oli juuri ollut ”pirun kallis” kattoremontti, kuten Taisto kertoi Uffelle ja Mickille. Päivin mies, Kari Hämäläinen, seisoi vaimonsa vierellä. Iäkäs rouva, jonka nimeä Mick ei muistanut – rouva asui tien päässä, valkoisessa talossa josta aukeni näköala kapealle lahdelle – oli tuonut mustikkapiirakan tullessaan.

Kaikkia vähän ujostutti, paitsi Taistoa, joka osasi ottaa tilaa seurassakin. Hän meni heti tarkastelemaan vanhaa pihamäntyä. Mona oli puhunut jo monena kesänä, että mänty pitäisi kaataa, ja Taisto näytti olevan samaa mieltä, niin epäluuloisesti hän silmäili puuta.

”Tämä on kuivunut pystyyn”, hän sanoi kääntyen katsomaan Mickiä. ”Helvetillinen homma saada tämä kaadettua.”

Mick hymähti tavalla, joka saattoi tarkoittaa mitä vain.

Taisto jäi katselemaan mäntyä ja vilkaisi sitten taloa. Hän näytti arvioivan puun kaatosuuntaa.

”Se, joka tämän kaataa, saa olla tarkkana, että tulee hyvää jälkeä. Kaatokolon pitää olla tarpeeksi pitkä ja sopivan leveä. Voi olla vaikeaa, kun täällä on niin ahdasta”, hän sanoi.

Mick meni katsomaan, olisiko grillissä jo sopiva hiillos.

Juhlisiin tuli myös perhe, joka asui pienessä talossa kadun päässä. He olivat Kosovon albaaneja, jotka olivat saapuneet kaupunkiin pakolaisina kesän aikana. Heillä oli kaksi pientä tyttöä ja Robertin ikäinen poika. Mies pärjäsi melko hyvin niukalla englannillaan ja vaimo korvasi kielitaidon puutteensa tuomalla mukanaan korillisen piirakoita. Rintavalla rouvalla oli yllään sininen hame ja musta silkkipusero. Mona maistoi piirakkaa ja kehui sitä kaikkien kuullen. Rouva nyökkäsi ystävällisesti.

Robert ja Jacob panivat makkarat grilliin riviin ja jakoivat kaikille lautaset. Kosovolaispoika jäi vanhempiansa vierelle, mutta isä tönäisi hänet samanikäisiä poikia kohti. Robert ja Jacob nyökkäsivät pojalle, joka siirtyi heidän seuraansa ja yritti parhaansa mukaan näyttää siltä kuin hänkin olisi valvonut grilliä. Kukaan ei tullut esitelleeksi itseään.

Mona totesi Charlotten olevan tapansa mukaan myöhässä.

”Käykää vain pöytään”, hän sanoi ja kohotti lasinsa. Hän tunsi tehneensä oikean päätöksen: pahvimukit olisivat olleet paljon tylsemmät.

Hän oli vieläkin paljain käsivarsin, mutta paleli vain hiukan.

*

Monalla ja Charlottella oli kaksi vuotta ikäeroa, Mona oli heistä nuorempi. Heillä oli aikoinaan ollut yhteinen lastenhuone, missä he olivat nukkuneet isän rakentamassa kerrossängyssä. Mona oppi lukemaan varhain, jo neljän ikäisenä – hän muisti oppineensa ensimmäiseksi sanan ”toivoo” kirjoittaessaan syntymäpäiväkorttia Charlottelle – ja siksi he molemmat saattoivat loikoilla iltaisin yläpedillä lukemassa. He jatkoivat sitä monta vuotta, kunnes tuli niin ahdasta, että Mona siirtyi mieluummin omaan sänkyyn. Charlottella oli vasemman kulman alla pieni salamanmuotoinen arpi,

jonka hän sai kerran lastenkutsuilla yrittäessään heilauttaa itsensä Monan alapedille. Hän oli silloin ehkä viiden, kuuden vanha. Mona muisti edelleen, miten isosisko parkui ja miten hänen kävi tätä sääliksi. Samalla hän oli niin kateellinen Charlotten saamasta huomiosta, että alkoi itsekkin itkeä. Kyynelillä oli toivottu vaikutus: isä otti hänet syliinsä ja siinä hän sai istua juhlien loppuun asti.

Arpi tuli vieläkin näkyviin, kun Charlotte punastui tai rusketui, mutta se antoi hänelle vain ”luonnetta”, kuten äiti oli sanonut. Charlotte oli aina ollut pelotonta, liikunnallista tyyppiä, alasteikäisenä hän pääsi viikonloppuisin isän kanssa tenniskentälle ja sai pelata tämän ikätovereita vastaan. Hän voimisteli ja harrastoi uintia koko kouluajan ja lopetti vasta lukiossa. Silloin kaikki sitten loppuikin kuin seinään, aivan kuin jokin näkymätön voima olisi pannut liikunnalle stopin. Charlotte sanoi kyllästyneensä urheilun yksitoikkoisuuteen, hän ei jaksaisi kuunnella enää omia ajatuksiaan, mikä toi Monan mieleen yksikätsen rosvon, josta kolikot ovat loppuneet. Äiti osasi kuitenkin määritellä tilanteen parhaiten: hän päätteli Charlotten saaneen uuden mielenkiinnon kohteen, nimittäin pojat. Monakin huomasi, että niin oli käynyt, sillä mopot pärisivät pihatiellä harva se päivä. Charlotte, joka oli tuolloin pitkä ja kaunis salatupakoitsija, hyppäsi kuljettajan taakse ja kiisi matkoihinsa. Häntä tuskin enää näki kotona. Oli vaikea seurustella, kun piti jakaa huone pikkusiskon kanssa.

Urheilu ei ollut koskaan kiinnostanut Monaa. Hän oli niitä lapsia, jotka valitaan aina viimeisinä koulun joukkueeseen. Lento-palloa pelattaessa hän pelkäsi aina saavansa pallon päähänsä, ja usein saikin (jostain syystä onnettomuudet tuntuivat aina sattuvan kaikkein varovaisimmille). Kun lukion viimeinen liikuntatunti oli ohi, hän oli niin helpottunut, että vain makasi huoneessaan ja haaveili, ettei liikkuisi enää koskaan, hän ei nousisi ylös enää milloinkaan, lukisi vain jatkuvasti kirjoja.

Hän oli ollut Fönstret-lehden toimitusneuvostossa vasta kaksi vuotta, kun hänet houkuteltiin päätoimittajaksi. Hänelle vakuutettiin, että päätoimittajia olisi kaksi. Markus oli Uumajassa ja hän lupasi ottaa harteilleen taiton ja budjetoinnin.

”Sinun ei periaatteessa tarvitse tehdä muuta kuin tilata artikkelit ja toimittaa tekstit”, hän sanoi soittaessaan Monalle ja selittäessään tilannetta. Mona otti työn vastaan, koska oli jo kauan ajatellut, että lehden pitäisi uudistua. Hänellä oli lisäksi iltaisin aikaa, kun Mick oli poissa. Päivisin Mona oli kaupungin alasteen luokanopettajana, ja se oli työ, jossa hän viihtyi, vaikka ei uskonutkaan jatkavansa pitkään. Työn ohella oli aikaa myös lukea ja kirjoittaa.

Lehdellä oli suunnilleen 200 uskollista tilaajaa, enimmäkseen Suomessa, missä lehteä löytyi useimmista kirjastoista. Eri rahastojen ja säätiöiden tuella lehti oli sennitellyt lähes kaksikymmentä vuotta. Markus hoiti avustushakemusten laatimisen.

Kun Mona aloitti päätoimittajana, lehden seuraava numero oli jo melkein valmis. Hänen tarvitsi vain laatia pääkirjoitus ja lyhentää muutamaa artikkelia lehden loppupuolen kirja-arvosteluliitteessä. Teemana oli ”Feminismi 90-luvulla”. Oikeastaan teema oli liiankin laaja, mutta samalla siihen sai mahtumaan melko paljon. Melkein kaikki kirjoittajat kuuluivat sukupolveen, jonka juuret olivat 70-luvun feminismissä, mutta eihän heitä sen vuoksi voitu karsia lehdestä. Mukana oli kyllä myös runoja nuorelta uusikaarlepyyläiseltä naiselta, ja vaikka hänen runojaan ei oikeastaan voinut kutsua feministisiksi (niissä puhuttiin enimmäkseen onnettomasta rakkaudesta ja eläimistä) niin ainakin kirjoittaja edusti 90-luvun naisia.

Pääkirjoituksen otsikko oli ”Muistiinmerkintöjä naisten työstä”. Mona oli lainannut otsikon vuonna 1936 ilmestyneestä kirjasta, jonka oli löytänyt kaupungin antikvariaatista. Hän esitti

kirjoituksessaan, että Pohjanmaa, jonne hän oli muuttanut opintojen jälkeen takaisin, oli ainakin osittain matriarkaatti, koska naiset niin usein toimivat perheenpäänä ja tekivät päätökset kaikista mikä liittyi aterioihin, sosiaalisiin suhteisiin, lapsiin ja pitkälti myös raha-asioihin. Tuo viimeinen ei täysin pitänyt paikkansa, mutta Mona tunsu silti olevansa oikeilla jäljillä. Pohjanmaalla oli naisten verkosto, joka rakentui sukusiteiden ja ystävyysuhteiden varaan ja johon miehillä ei ollut pääsyä. Kun lehti oli painettu ja lähetetty tilaajille, palautetta tuli tavanomaisen niukasti, mutta Mona sai rohkaisevan kirjeen eräältä pitkäaikaiselta tilaajalta, eläkkeelle jääneeltä äidinkielenopettajalta Kristiinankaupungista.

Seuraavassa numerossa esiteltäisiin kuusitoista islantilaista nykyrunoilijaa. Teema täyttäisi periaatteessa koko lehden. He olivat turvautuneet ulkopuoliseen apuun, koska tarvitsivat jonkun joka valitsisi runot ja jonkun joka kääntäisi ne. Vanhin runoilijoista oli syntynyt 1932 ja nuorin 1970. Runoja oli yhteensä 80, eli 4–9 runoa kultakin runoilijalta.

Työ Fönstret-lehdessä ei ollut erityisen tuottoisaa, mutta sen vähän minkä sai, Mona pani säästöön pahan päivän varalle.

Mickin päänsärky ei ollut hellittänyt, vaikka hän oli ottanut keittiössä yhden tasoittavan sillä välin kun Mona laitteli pihalla kaiken kuntoon vieraita varten. Mick oli oppinut tavan laivalla: kun juhlat venyivät pitkiksi, kollegatkin ottivat pienen jägerin ja kaljatölkillisen, jotta pääsivät taas tasapainoon. Kollegat käyttivät englanninkielistä ilmaisua ”hair of the dog” tai puhuivat koiran karvasta. Koiranpurema parani koiran karvalla, eli sillä se lähtee millä on tullutkin. Se ei ollut yhtään hullumpi teoria. Yleensä se toimi, mutta ei tänään. Hänellä oli jatkuvasti vain pöhnäinen ja väsynyt olo.

Grillin sivupöydän olutpullot näyttivät niin houkuttelevilta, että hän korkkasi pullon grilliä vasten ja kumosi siitä puolet kurk-

kuunsa kuunnellessaan Taiston yksityiskohtaista selitystä siitä, miten hänenkin pitäisi vetää uudet vesijohdot talosta kadulle.

”Vanhat galvanoidut putket ovat ihan mustat. Nyt pitää olla muovia. Jos yrittäisit katsoa sellaisen vanhan putken läpi, et näkisi paljon mitään, siellä olisi vain pieni kolonen. Ettekö te ole vielä vaihtaneet putkia?”

He eivät olleet vielä vaihtaneet putkia, eikä Mick ollut edes tiennyt, että ne pitäisi vaihtaa. Hän oli monin tavoin käytännöllinen, mutta omakotiasuminen oli hänelle melko uutta. Isä oli kätevä käsistään ja jätti aina sahanpuruja jälkeensä, koska pihalla oli jatkuvasti jokin rakennushanke kesken. Ehkä juuri siksi rakentaminen ei ollut koskaan kiinnostanut Mickiä, jonka mielestä aikaa ei kannattanut tuhjata kaiken nikkaroimiseen omin käsin, vaikka pohjalaiset aina väittivätkin, että juuri niin kuului tehdä. Hän oli mielellään töissä laivalla asiakkaiden parissa, koska sai samalla vähän etäisyyttä pikkukaupunkiin. Hän nautti myös tärkätystä, valkoisesta paidasta, hiukan uneliaasta tunnelmasta ja... no, tietenkin myös kaikista naisista, jotka flirttailivat hänen kanssaan baarissa tai taxfreessä. Univormulla oli oma vaikutuksensa, se sai miehen näyttämään kiinnostavammalta. Ja alkoholilla oli oma vaikutuksensa naisiin.

Hän joi oluensa ja meni hakemaan grillistä makkaraa, jonka päälle kasasi sipulia, kurkkusalaattia, ketsuppia ja sinappia. Robert katseli häntä tapansa mukaan hiukan pelokkailla kauriinsilmillään, mitä Mick ei ymmärtänyt lainkaan – ei kai poika nyt sentään isäänsä pelännyt? Oli vaikea tietää mitä Robert ajatteli. Mick oli itse pysytellyt aina etäällä isästään eikä ollut kai ajatellutkaan, että kuuluisi asiaan viettää paljon aikaa poikansa kanssa. Robertin kaverissa, Jacobissa, oli jotain outoa, jotain naismaista ja samalla nälkäistä, hän oli kuin koira, joka ottaa vastaan kaisen minkä vain saa. Kun Jacob oli heillä, hän hiiviskeli keittiössä

ja näytti kuuntelevan mitä puhuttiin, kun olisi tutkiskellut heitä. Nytkin hän seisoi paikallaan katselemassa keskittyneesti Mickin syömistä.

”Mitä siinä tuijotat?” Mick näpäytti piloillaan, ja Jacob käänsi heti katseensa nurmelle.

Mickin huomaamatta taivaalle oli kerääntynyt pilviä. Kari Hämäläinen vilkaisi taivaalle ja totesi, että alkaisi ehkä sataa. He eivät olleet vielä edes juoneet kahvia, ja Mona halusi ehdottomasti juoda kahvit ulkona. Kaikki vieraat eivät mahtuisi keittiöön, ja ulkona oli edelleen lämmintä.

”Tulisitko auttamaan kahvin kanssa?” hän kysyi Päiviltä samalla kun sisar asteli puutarhaan.

Jos Mona oli pelännyt olevansa ylipukeutunut, epäilykset hävisivät saman tien. Charlottella oli mustat nahkahousut, väljä pusero, kiliseviä rannerenkaita ja valtavat kultaiset korvarenkaat. Mona tuli ajatelleeksi elokuvaa *Enkelten talo*, jonka oli nähnyt keväällä elokuvateatterissa. Charlotte ei ollut koskaan Monan tavoin opiskellut Turussa, hän asui edelleen Pietarsaareissa mutta näytti silti kotikonnuille hetkeksi lehahtaneelta suurkaupunkilaiselta.

Charlotte nyökkäsi kaikille ja pörrötti Robertin tukkaa.

”Voinko olla avuksi?” hän kysyi kääntyen Monan puoleen.

”Näyttää tulevan sade, minä korjaan pöydän. Kyllä me pärjäämme. Syö sinä vain ensin”, Mona sanoi.

Charlotte nyökkäsi, sytytti savukkeen ja alkoi kasata ruokaa lautaselleen välittämättä naapureista. Hän tervehti Mickiä.

Keittiössä oli jotenkin omituinen tunnelma, kun Mona ja Päivi astuivat sisään. Mona ei osannut sanoa mistä se johtui, mutta tuntui kuin siellä olisi ollut liian hiljaista.